

det antages, at til den Tid Forholdet vil blive mellem Produktionsomkostningerne for den Kraft, der maa produceres i Mosen, for saa vidt Anlæget skal kunne bære sig — jeg ser endda bort fra Statens foreløbige Arbejder — og den Pris, der vil kunne opnaas for Kraften.

Det er under denne Sags Forberedelse udtalt fra sagkyndig Side, at man maa regne, at Tørven, produceret paa Mosen i det store, ogsaa efter Krigen vil komme til at koste en 16 Kr. pr. Ton, og man har sammenligningsvis udtalt, at den med de nuværende Priser maatte regnes at ville koste henimod 20 Kr. Naar man erindrer, at Brændelsværdien i en Ton Tørv rundt regnet kan sættes til det halve af Brændelsværdien i en Ton Kul, vil dette sige, at for at det skal kunne betale sig i saa stor Udstrækning at fremstille Tørv — jeg ser her ved bort fra den kostbare Transport hvis man tænker sig Tørven sendt til København og brugt her til Brændsel, jeg tænker mig kun den fordelagtigste Anvendelse, nemlig Omdannelse til Kraft paa selve Mosen og Udsendelse af Kraften pr. Traad til de omliggende Egne —, vil det dog være nødvendigt at gaa ud fra, at Kulprisen til den Tid mindst ligger i et Niveau af ca. 30 Kr. pr. Ton. Nu er det ingenlunde usandsynligt, at vi efter Krigen vil opleve, at Kulpriserne i længere Tid holder sig paa et saadant Niveau. For det første kan man roligt gaa ud fra, at forinden der er kommet meget rigelig Tonnage, vil Fragterne ikke gaa tilbage til et Niveau, som blot nogenlunde svarer til Niveauet før Krigen. Vi kan da gaa ud fra, at Kullene fra de fremmede Gruber ikke vil blive saa billige som før Krigen, ja, der vil maaske endogsaa blive lagt Afgifter paa dem, som kunstigt vil holde Priserne i Vejret. Det er derfor ingenlunde urimeligt at antage, at vi i adskillige Aar efter Krigen vil have Kulpriser paa omkring 30 Kr. pr. Ton. Men paa den anden Side maa man, naar man skal tale om Rentabiliteten af et Foretagende som det her skitserede, spørge sig selv, om der ikke er Fare for, at Priserne forholdsvis hurtigt efter Krigen kan gaa under dette Niveau, og om man ikke maa vente, at hvis der gaar flere Aar, vil de gaa under det. Det er sikkert Hovedgrunden til, at de Projekter, som i ikke ringe Omfang har været udarbejdede til Udnyttelse af Vildmoserne en gros, ikke hidtil er blevet realiseret, trods det at i alt Fald Ejeren af det ene Areal, den

lille Vildmose, saa vidt mig bekendt, altid har vist stor Interesse for Forsøgene paa at løfte de Værdier, der muligvis maatte findes paa disse Arealer.

Det forekommer mig, at det ved denne Sags Behandling er nødvendigt at skelne mellem to helt forskellige Opgaver. Den ene er den umiddelbart foreliggende Krigsopgave, som tager Sigte paa dels at fremskaffe Brændsel til Afhjælpning af den nærliggende Brændselsnød, dels at bøde paa Arbejdsløsheden; den anden Opgave er den at udnytte de Værdier, som maatte ligge i Moserne, i Fremtiden. Det er saa meget mere nødvendigt at holde disse Opgaver adskilt, som der, hvis man ikke gør det, simpelt hen vil indtræde Begrebsforvirring, saa at man tror, at man ved at bevilge et stort Antal Millioner skaffer sig et i Fremtiden fordelagtigt Foretagende, hvilket er meget usikkert, eller paa den anden Side, naar man tænker paa den store Udnyttelse, tror, at man ved at skride til dette Foretagende straks i høj Grad afhjælper Arbejdsløsheden, medens begge Opgaver maaske overhovedet kun i mindre Grad kan løses. Man har i denne Sammenhæng lagt megen Vægt paa forskellige Momenter, som skulde tale for at tage fat paa denne Sag, saaledes som det er foreslaaet. Man har saaledes fra landbrugskyndig Side talt om, at det kunde være ønskeligt, om man ophørte med at udgrave de gamle Lavmoser og derved tilintetgøre værdifulde Engarealer. Det er dog, naar alt kommer til alt, et meget lille Spørgsmaal. Det samlede Areal, der her kan være Tale om, at man aarlig udgraver og forvandler fra Eng til Mosehuller, er i Forhold til hele Landets Areal saa uendeligt ringe, at dette Moment forekommer mig ikke at kunne veje synderligt til. Heller ikke kan man forlange, at Folk, som bor paa Fyn eller Lolland, skal ophøre med at udnytte deres Moser for at hente Tørv i den anden Ende af Landet. Det er givet, at alene Transporten vilde medføre en saadan Fordyrelse, at det, som Ejeren kunde spare paa sin Eng, vilde han give ud til Transport. Der vilde ingen fornuftig Samfundskøkonomi være i den Foranstaltning.

Man har endvidere lagt megen Vægt paa Værdien af de Arealer, der vilde fremkomme. Jeg erkender, at der er god Grund til overhovedet at søge Moserne afgravet og udnyttet og de nyttige Arealer fremskaffet, som efter sagkyndiges Sigende kan fremskaffes, men jeg synes dog, man maa advare mod at lægge for stor Vægt